

Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete
med

Irak

2017 – 2021

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

103 39 Stockholm
Tel: 08-405 10 00
Webb: www.ud.se
Omslag: UD-KOM
Artikelnr: UD 17.023

REGERINGSKANSLIET

Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Irak 2017 – 2021

1. Inriktning

Målet för svenskt internationellt bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Utvecklingssamarbetet ska ta sin utgångspunkt i principerna om bistånds- och utvecklingseffektivitet liksom i de nya internationella överenskommelser som världen enades om under 2015.¹

Svenskt utvecklingssamarbete med Irak inom ramen för strategin ska bidra till freds- och statsbyggande i landet. Syftet är att bidra till ett fredligt samhälle, respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet. Strategin ska gälla under perioden 2017-2021 och omfatta 1 miljard kronor för Sidas verksamhet och 30 miljoner kronor för FBA:s verksamhet för hela perioden.

Sidas verksamhet ska bidra till följande mål:

Fredliga och inkluderande samhällen

- Ökad resiliens i särskilt utsatta områden med fokus på förbättrad, jämställd och jämlik tillgång till grundläggande samhällstjänster.
- Stärkt kapacitet inom offentliga institutioner på olika nivåer och förbättrade möjligheter till deltagande i demokratiska och fredsbyggande processer, inte minst för kvinnor.

¹ I utvecklingsdagordningen inför Agenda 2030 med 17 globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling, slutdokumentet från den tredje internationella konferensen om utvecklingsfinansiering (Addis Abeba Action Agenda) och klimatavtalet från Paris.

- Förbättrade förutsättningar för det civila samhället att organisera sig med särskilt fokus på arbete för fredsbyggande och mänskliga rättigheter, inklusive för pojkar och flickor.

Jämställdhet

- Ökad jämställdhet samt stärkt respekt för kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter.
- Ökat deltagande för kvinnor i demokratiska och fredsbyggande processer.
- Stärkt kapacitet att förebygga och motverka sexuellt och könsbaserat våld.

FBA:s verksamhet ska bidra till följande mål:

- Förbättrade förutsättningar för försoning och ett inkluderande freds- och statsbyggande.

2. Landkontext

Sveriges utvecklingssamarbete med Irak motiveras av att landet befinner sig i konflikt. De utvecklingsutmaningar som Irak står inför är många och komplexa. Landet genomgår flera kriser samtidigt vilket hindrar en positiv samhällsutveckling. Den väpnade konflikten mot Daesh präglar för närvarande den övergripande situationen, men Daesh utgör endast symptom på en långvarig kris. Bakomliggande faktorer till den nuvarande krisen utgörs också av många år av svagt politiskt styre, korruption, konflikt, terrorism och marginalisering av olika etniska och religiösa grupper samt tilltagande sexuellt och könsrelaterat våld vilket har bidragit till att skapa misstro och splittring i samhället. Svag och politiserad samhällsstyrning, bristande legitimitet och en ekonomisk tillbakagång medför stora utmaningar för landet. Konflikten med Daesh har också bidragit till en försämring

avseende jämställdhet och kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter. Nuvarande och tidigare konflikter bidrar också till negativ miljö- och klimatpåverkan, såsom kontaminering av land, vatten och luft.

På sikt har Irak alla förutsättningar att klara sin egen försörjning och sina utvecklingsbehov. Givet konfliktsituationen är nu emellertid landet i behov av förnyat stöd för att förhindra politiskt sönderfall efter det att Daesh har besegrats.

Konflikten med Daesh har fått till följd att den humanitära situationen tillhör en av de största och mest komplexa i världen. 11 miljoner människor beräknas vara i behov av humanitärt stöd och över 3 miljoner människor är internflyktingar. Majoriteten av dessa befinner sig i lokala värdsamhällen och inte i flyktingläger. Påfrestningar såsom ökad konkurrens om arbete, resursbrist och sviktande sociala skyddsnät riskerar att leda till spänningar mellan internflyktingar och värdsamhällen, som ofta förstärks av underliggande konflikter mellan etniska och religiösa grupper. Etniska och religiösa minoriteter är särskilt utsatta grupper bland internflyktingar. Återvändandet till befriade områden utgör en utmaning, men är av stor vikt för att bevara Iraks etnoreligiösa mångfald. Stabilisering av befriade områden samt en stärkt kapacitet att hantera migration kan bidra till att stärka flyktingars och migranternas, inklusive återvändandes rättigheter.

Civildbefolkningen har drabbats hårt av år av konflikt med allvarliga kränkningar av såväl internationell humanitär rätt som mänskliga rättigheter, inte minst kvinnors och flickors rättigheter. Förhållandena för människor som levt under Daesh-kontroll har varit mycket svåra och kvinnor och barn är särskilt sårbara grupper bland dessa. Förhållandena har karaktäriserats av våld och förtryck, begränsningar av rörelsefrihet, kidnappningar och tvångsrekryteringar av pojkar och män, massavrättningar, tortyr och sexuellt och könsrelaterat våld som drabbat flickor och kvinnor särskilt hårt. Minoriteter är svårt drabbade i dessa sammanhang. Många lider av trauman som kommer att behöva behandlas. Barn är hårt drabbade, av Iraks 10

miljoner skolbarn har 3,5 miljoner fått sin skolgång avbruten till följd av konflikten. Flickors åtnjutande av utbildning är lägre än pojkars.

I områden som återtagits från Daesh råder stor förstörelse av bostäder och infrastruktur, och det råder även brist på försörjningsmöjligheter. Att återuppbygga grundläggande samhällsservice såsom hälsovård, skolor, vatten- och elförsörjning samt infrastruktur är en stor utmaning, samtidigt som det ger en möjlighet att skapa förutsättningar för återvändande, stabilisering och hållbar utveckling. Det krävs att områden rensas från övergiven eller kvarlämnad odetonerad ammunition och en storskalig försåtminering.

Staten och lokala myndigheter är försvagade och korrruptionen genomsyrar förvaltningen i Irak. Fattigdomen har ökat till följd av konflikten och det sjunkande oljepriset. Iraks oljeberoende ekonomi, uteblivna reformer inom den ekonomiska sektorn och brist på internationella investeringar har bidragit till en ekonomisk stagnation i hela landet. Det parlamentariska systemet är utformat för att främja representation bland de olika folkgrupperna, men politiken är djupt splittrad mellan kurdiska, sunni- och shiaarabiska eliter samt präglad av konflikter inom dessa grupper.

Relationen mellan centralregeringen i Bagdad och Kurdistans regionala regering i Erbil väntas förbli problematisk och karaktäriseras av resurs- och maktanspråk, såväl politiska som territoriella.

Situationen för kvinnor och flickor är kringskuren och kvinnors brist på säkerhet är särskilt bekymmersam. Sexuellt och könsrelaterat våld är utbrett och har ökat i och med konflikten och påvisas, b.l.a. genom ökat våld i hemmet, ökad förekomst av barnäktenskap, människohandel, och hedersvåld samt könsstympning som främst förekommer i de kurdiska områdena. Kvinnor är underrepresenterade i beslutsfattande positioner inom både lagstiftande, verkställande och dömande församlingar, trots kvoteringslagar i valbara församlingar. Inom nationella fredsbyggande forum är kvinnor underrepresenterade. Både rättssystem och lagstiftning diskriminerar kvinnor, framför allt

inom familjelagstiftningen. Den irakiska regeringen har antagit en handlingsplan för säkerhetsrådsresolution 1325, men genomförandet är svagt och handlingsplanen saknar finansiering. Ett direktorat för jämställdhet och kvinnors rättigheter har nyligen inrättats i Iraks motsvarighet till statsrådsberedning. Direktoratet har också ett särskilt ansvar för genomförandet av Iraks nationella handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet.

3. Verksamhet

Verksamheten ska ta sin utgångspunkt i och genomsyras av ett fattigdomsperspektiv och ett rättighetsperspektiv samt de tre tematiska perspektiven, ett konfliktperspektiv, ett jämställdhetsperspektiv, och ett miljö- och klimatperspektiv.

I ett kortare perspektiv ska Sverige bidra till stabilisering, ökad respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet, och på sikt förbättrade förutsättningar för ett hållbart freds- och statsbyggande samt till försoning.

Utvecklingssamarbetet ska fokuseras där behoven är som störst, där det finns möjlighet till långsiktigt hållbara resultat och där det finns ett svenskt mervärde.

Den komplexa, snabbt skiftande och riskfyllda kontexten ställer höga krav på flexibilitet i genomförandet av strategin, samt nära dialog och uppföljning med samarbetspartners. Det svåra säkerhetsläget och begränsningar vad gäller tillgänglighet utgör en stor utmaning för uppföljning och utvärdering. I det föränderliga sammanhanget är det viktigt att löpande genomföra exempelvis konflikt- och maktanalyser. Ett effektivt genomförande kräver samarbetspartners som har erfarenhet från konfliktmiljöer, god kontextkännedom och upparbetade system och metoder för att arbeta konfliktkänsligt. Ökat deltagande för kvinnor i fredsbyggande processer är prioriterat. Den svåra humanitära situationen kräver en mer effektiv samverkan mellan humanitärt bistånd och utvecklingssamarbete.

I genomförandet av utvecklingsamarbetet finns betydande risk för korruption. Risker relaterade till att svenskt stöd politiseras i det lokala sammanhanget och påverkar den lokala konfliktdynamiken är viktiga att beakta. Risker för samarbetsorganisationers och individers säkerhet ska också identifieras, värderas och hanteras under strategins genomförande.

Det svenska stödet ska vara fokuserat och strategiskt. Det bör beakta möjligheterna att komplettera andra givares, inklusive EU:s, insatser. FN:s nya utvecklingsramverk (UNDAF) bör beaktas. Mot bakgrund av den osäkra och föränderliga situationen kan det vara viktigt att kontinuerligt kartlägga aktörer och möjliga samarbetspartners inom utvecklingsamarbetet. Givargemensamma program kan övervägas. För stöd som kanaliseras via multilaterala kanaler bör resurser avsättas för att aktivt delta i den löpande styrningen för att påverka innehåll och utförande.

Den irakiska diasporan är också en utvecklingsaktör med potential, vars engagemang och remitteringar bl.a. kan bidra till fredsbyggande och ökad jämställdhet.

Synergier mellan strategins olika områden ska tillvaratas. Synergier ska också sökas med verksamhet inom ramen för andra strategier, exempelvis strategier för regionalt eller tematiskt inriktad verksamhet. Stöd via multilaterala organisationer, s.k. multi-bi, ska vara förenligt med svenska prioriteringar och förhållningssätt i samarbetet med de multilaterala organisationerna.

Sidas verksamhet ska bidra till en förbättrad och jämlik och jämställd tillgång till grundläggande samhällsservice i såväl befriade områden som i värdsamhällen. Detta är av vikt för att öka människors och samhällens resiliens. Samhällstjänster kan inkludera bl.a. tillgång till hållbar vatten- och elförsörjning, möjlighet till utbildning samt hälso- och sjukvård. Grundläggande samhällsservice är prioriterat bland annat för att möjliggöra ett frivilligt och säkert inom-irakiskt återvändande. Inom ramen för strategins mål ska Sida också bidra till att stärka Iraks kapacitet att hantera migration, inkl. återvändande,

såväl inom som till och från Irak, på ett sätt som säkrar migranternas och flyktingarnas rättigheter samt som bidrar till landets utveckling. Det är också viktigt att bidra till en miljö fri från oönskad ammunition, minor och storskalig försåtminering.

Verksamheten ska bidra till förbättrade möjligheter för organisering av det civila samhället, inte minst kvinnoorganisationer samt barn- och ungdomsorganisationer. Verksamheten ska också främja mänskliga rättigheter, särskilt kvinnors- och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter. Oberoende media, ökat skydd och säkerhet för såväl journalister som MR-aktivister ska särskilt prioriteras.

Verksamheten ska bidra till kapacitets- och kompetenshöjande insatser genom stöd till kvinnorrättsorganisationer och andra civilsamhälles- och medieaktörer. Breda plattformar och samverkansmöjligheter ska prioriteras för att förbereda framtida försoning och stärkandet av demokratiska institutioner. Jämställdhetsintegrering är aktuellt inom hela utvecklingsamarbetet och verksamhet som ämnar bidra till freds- och statsbyggande. Stärkt kapacitet hos myndigheter och institutioner att arbeta med jämställdhet är viktigt. På längre sikt kan verksamheten inriktas mot institutionellt kapacitetsstöd och stöd till individers och samhällets kapacitet att verka ansvarsutkrävande på lokal och nationell nivå. Den pågående decentraliseringsprocessen kan stödjas i syfte att öka kapaciteten på lokal nivå för att bidra med planering, genomförande och levererande av samhällstjänster.

Jämställdhetsarbetet ska bidra till en jämnare maktindelning mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Pojkar och män bör involveras i arbetet för jämställdhet som viktiga förändringsaktörer och ett avgörande led i arbetet med att förebygga sexuellt och könsrelaterat våld och andra konfliktdrivande faktorer.

Sverige ska bidra till jämställdhet och integrera och genomföra FN:s säkerhetsresolution 1325 för kvinnor, fred och säkerhet och stödet ska utgå från Iraks nationella handlingsplan.

Sverige ska, i relation till den pågående väpnade konflikten och den humanitära krisen, bidra till att erbjuda psykosocialt stöd och traumahantering för såväl kvinnor som män och barn. Det är också viktigt att förebygga och hantera följderna av sexuellt och könsrelaterat våld riktat mot kvinnor, flickor och pojkar. Verksamheten kan komma att kombineras med juridiskt stöd.

FBA ska bidra till förbättrade förutsättningar för ett inkluderande irakiskt freds- och statsbyggande. Verksamheten ska specifikt bidra till ökat förtroende och dialog, ökad resiliens, samt ökade förutsättningar för försoning och konflikthantering.

Verksamheten ska stödja irakiska dialog- och medlingsinsatser samt även skapa och erbjuda plattformar för sådana processer i såväl Irak som i Sverige. Det är prioriterat att verksamheten inriktas mot nationell och lokal nivå och att insatser syftar till att minska klyftan mellan stat och befolkning samt mellan olika grupper i samhället. Stödet kan bidra till deltagande i och genomförande av dialogforum; samtal, seminarier med flera modeller för dialog och förtroendeskapande. Det är centralt att inkludera aktörer som vanligtvis saknar inflytande över politiska processer och samhällsförändring.

Formerna för uppföljning framgår av regeringens riktlinjer för strategier. Utvärderingar av samtliga insatser inom ramen för strategin ska göras löpande. Olika metoder för resultatuppföljning ska användas, med såväl kvalitativ som kvantitativ resultatinformation. En balans mellan kortsiktiga och långsiktiga resultat i insatsportföljen som säkerställer att biståndet bidrar till en rättvis och hållbar utveckling bör eftersträvas.